

כי אף ראשו של עשו קבור שם, לאחר שסירב להרשות את קבורת יעקב וחושים בן דן הרגו.

והנה, על הצדיקים נאמר שאף אחרי מותם הם קרויים 'חיים', וגם שפתותיהם דובבות בקבר. ואומרים חז"ל (שבת קנב): כי רק שעה אחת קודם תחיית המתים עתידים הצדיקים להיות 'עפר'. נמצא אפוא כי אצל הצדיקים אכן קודמת ה'קבורה' ל'מיתה', כי המיתה היא רק שעה אחת קודם תחיית המתים, לכן שש פעמים הקדים הכתוב את ה'קבורה' ל'מיתה'; לעומת זאת אצל עשו הרשע קודמת ה'מיתה' לקבורה, ולכן בפעם השביעית הוקדמה ה'מיתה' ל'קבורה'.

אם כך, אפשר לפרש כי עבור אותם ג' זוגות לא היה צריך אברהם לקנות בממון את מערת המכפילה, ולכן נתן ה' בלב עפרון שיתן הקרקע והמערה בחינם. וכן משמע בדברי רש"י על הפסוק (שמות ו, ד): "וגם הקימותי את ברייתי..." וכשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים... ולא הרחרח אחר מדותי". משמע כי מעיקר הדין לא היה צריך לשלם עבור קבורתה של שרה. רק עבור קבורת עשו צריך היה לשלם אברהם כסף, ולכן אמר לו עפרון: "ארץ ארבע מאות שקל כסף... ואת מתך קבור", הכסף הוא עבור קבורת עשו, אשר אצלו ה'מיתה' קודמת ל'קבורה'.

והוסיף האדמו"ר: הגם שעפרון לא ידע מכל זה, מכל מקום מרומז הכל בתורה הקדושה.

(שניים מקרא)

"הִישׁ בֵּית אֲבִיךָ מְקוֹם לָנוּ לָלֵין וְגו' . וְתֹאמַר אֲלֵינוּ גַם תִּבְּן גַּם מִסְפּוֹא רֵב עֲמָנוּ גַם מְקוֹם לָלוֹן" (כד, כג-כה).

מפרש רש"י: 'ללן' - לינה אחת וכו', והיא אמרה ללן - כמה לינות'.

מדוע באמת השיבה רבקה על מה שלא דרש כלל, שהרי שאלה רק על לילה אחד ואם כן זה מה שנחונן לו, ומה יתן ומה יוסיף לו לדעת שיש בבית אביה מקום לכמה לילות?

ביאור נחמד אמר על כך הגאון רבי שמואל לעזו זצ"ל, אב"ד מעזריטש:

הרמב"ן (פסוק כג) העיר על לשון הפסוק: "ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים על ידה", שלכאורה חסרות כאן כמה מילים, והיה צריך שיאמר "ויקח האיש נזם זהב ויתן על אפה ושני צמידים על ידה"? ולכך פירש שהכוונה היא: "ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים", שיהיו על ידה אך עדיין לא נתנם לה, אלא קודם אמר לה: "בת מי את", ורק לאחר שאמרה אליו "בת בתואל אנכי" - שם הנוזם על אפה והצמידים על ידה (והרלב"ג חולק).

בכך מתכוון הרמב"ן ליישב את הפליאה המתבקשת אם נפרש כפשטות לשון הפסוקים - שנתן לה את הנוזם והצמידים בטרם ידע מי היא. ואמנם להלן (פס' מז) מפרש רש"י, שכאשר סיפר להם אליעזר את השתלשלות העניינים, שינה את הסדר, כדי שלא יתפסוהו בדבריו ויאמרו: 'היאך נתת לה, ועדיין אינך יודע מי היא?', אך לדעת הרמב"ן לא שינה את הסדר, כי באמת נתן לה רק לאחר שידע מי היא.

אך גם לשיטת הרמב"ן, עדיין קשה: אף לאחר שנודע לו כי היא ממשפחת אברהם, מדוע לא המתין עד שיברר אם אין לבתואל, או לבן משפחה אחר של אברהם, אשה אחרת הראויה ליצחק, ומדוע מיהר לתת לה את הנוזם והצמידים? אלא, אמר אב"ד מעזריטש, כוונה מחוכמת היתה לרבקה במה ששינתה ואמרה "מקום ללון" ולא "ללן", כפי שביקש אליעזר, וזאת על פי הגמרא (עבודה זרה כה): ישראל שנזדמן לו עובד כוכבים בדרך ושאלו להיכן הוא הולך - 'ירחיב לו את הדרך', ופירש רש"י: 'אם היה צריך לו לילך עד פרסה - יאמר לו: שני פרסאות אני צריך לילך, אולי ימתין העובד כוכבים מלהכותו עד פרסה שניה, וזה יפרוש ממנו קודם לכן'.

ואף כאן, אליעזר לא העלה על דעתו שבתואל ולבן חשודים על שפיקות-דמים, וזאת ביקשה רבקה לרמוז לו בתשובתה שיש בבית אביה ממקום ללון הרבה לינות, וכוונתה היתה שמכיון שהם חשודים על שפיקות-דמים (וכפי שאכן מסופר במדרש, שהם רצו להרעילו באוכל שהגישו לו) - עליו 'להרחיב להם את הדרך', דהיינו: לומר שבכוונתו להישאר לכמה לינות, אולי ימתינו מלפגוע בו. מתשובתה זו למד אליעזר שצדקתה היא, ואינה נושאת פנים לקרוביה, ועל כן ראויה היא להיות אשה לאדונו!

ואמנם, מיד לאחר מכן נאמר "וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין", וכתבו המפרשים, שאליעזר עמד על עין-המים, שכן אין הכשפים שולטים במים, וזאת למד אליעזר מדברי רבקה, שעליו להיזהר ולהישמר מבני משפחתה...

(ושלל לא יחסר)

"בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְּנָה לִי" (כג, ט).

הנה במדרש (ב"ר נח, ז) המליצו חכמינו על עפרון את הפסוק: **"נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו"** (משלי כה, כב). **ביאר זאת מרן החתם סופר זי"ע זאת בדרך נפלאה:**

שינוי במשנה (עוקצין ג, יב) "אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשר עולמות, שנאמר: 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא' ". ונראה שהטעם שהצדיק מקבל ש"י עולמות הוא מפני שאנו מצויים בתרי"ג מצוות דאורייתא, ולכד מזאת נצטוונו מדרבנן שבע מצוות (שרבנן חידשו ממש ואינם רק כסייג לתורה, כגון חנוכה ומגילה), סה"כ כת"ר מצוות. ומכיון שלכל צדיק ראוי שיהיה כנגדו יהודי שתומך בו - כהסכם יששכר וזבולון, הרי שכת"ר המצוות מחולק לשניהם, ונחשב הדבר כאילו כל אחד קיים ש"י מצוות (חצי מכת"ר), והואיל ומכל מצוה נברא עולם מלא, לכן "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות" - לשני הצדיקים - לצדיק שעמל בתורה יומם ולילה, ולצדיק שכנגדו שעוזר ותומך בו.

והנה כאן אילו היה עפרון תומך באברהם ומסייע לו לקבור את שרה, היה הדבר נחשב כאילו הוא שותף לאברהם בעבודת ה', וממילא עפרון היה זוכה בש"י עולמות. וזה שרמזו אברהם בדבריו: **"בכסף מלא יתננה לי"** - אם עפרון יסייע לי הרי הוא יזכה בעולמות כמניין כסף מלא - **"כ"ף סמ"ך פ"י - סה"כ ש"י עולמות"**.

אך עפרון "נבהל להון איש רע עין" והתנהג בעין רעה וביקש מאברהם את מלא סכום השדה, ולכן "ולא ידע כי חסר יבואנו", מעתה אין לו לדרוש את ה"כסף" במלואו - ש"י עולמות, אלא בחסר, וכלומר שיקבל רק כסף גשמי ותו לא...

(מתוקים מדבש)

"השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" (כג, יא).

מבואר שנתן עפרון לאברהם גם את השדה וגם את המערה. **ולכאורה קשה**, הלא בפסוק ט' נאמר "ויתן לי את מערת המכפלה אשר בקצה שדהו", ומבואר ששאל אברהם לקנות רק את המערה בלא השדה, וע"כ למה נתן לו עפרון גם את השדה. **וביותר יש להקשות**, ממה שנאמר בפסוק יג: "נתתי את כסף השדה קח ממני", ויש להבין, מדוע לו הזכיר את המערה הלא עיקר רצונו של אברהם היה לקנות את המערה.

גם יש לדקדק הלשון 'השדה נתתי לך, והמערה אשר בו לך נתתיה' מדוע לא כללם יחד, והיה לו לקצר ולומר השדה והמערה נתתי לך.

וביאר בספר 'מיקרי זרדקי' באופן נפלא: דהנה, נראה שעפרון התבייש לבקש מאברהם כסף עבור מקום הקבורה כיון שאברהם היה נשיא אלוקים, עד שאמר כולם לאברהם 'במבחר קברינו קבור את מתך'. אך כיון שלא רצה חברון לתת בחינם בא לאברהם בערמה ואמר לו שעבור מקום קבורה אינו שואל ממנו דמים, אך כיון שהמערה היא בקצה השדה, עצתו לאברהם שיקנה את השדה, ובה אין פחיתות כבוד לאברהם שישלם עבור זה, ועשה בערמה ששאל עבור השדה דמים מרובים ארבע מאות שקל שהם מחיר השדה והמערה יחד.

ולפי זה, מיושב היטב הטעם שלא כלל עפרון המערה והשדה יחד, משום שנתן לו את המערה במתנה ורק השדה היה במכר. וזהו גם הטעם שאמר אברהם 'נתתי כסף השדה' ולא הזכיר המערה, כיון שהבין אברהם את עורמתו של עפרון ונתרצה לו. ומשום כך דייק אברהם ואמר 'נתתי כסף השדה' ולא הזכיר המערה. (המאור שבתורה)

"אֲרִץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵהָ הוּא וְאֵת מִתְּךָ קָבַר" (כג, טו).

מבאר רש"י: "לפי שאמר [עפרון] הרבה ואפילו מעט לא עשה", ובאמת הנהגתו של עפרון דבר פלא, היאך חזר בו מדבריו בפני עם ועדה, שמתחילה אמר: "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה", ולאחר מכן לא בוש לדרוש על כך ממון רב?

מפרש האדמו"ר מאוסטרובוצא זצ"ל ביאור ששמע בשם רבינו הגר"א זצ"ל:

שבע פעמים מוזכרת בפרשה זו קבורת מת: "ואקברה מת" (פס' ב); "קבור את מתך" (א); "לא יכלה ממך קבור מתך" (א); "לקבור את מתך" (ד); "קבור מתך" (יא); "ואקברה את מתך" (יג); "ואת מתך קבור" (טו). כשנדייק נבחין כי שש פעמים הוזכרה ה'קבורה' לפני ה'מת', ורק בפעם האחרונה - "ואת מתך קבור" - הוקדם ה'מת' ל'קבורה'.

טעם הדבר: כאשר קנה אברהם אבינו את מערת המכפלה, היה זה בעבור ג' זוגות: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ורחל. חז"ל במסכת סוטה (יג) אומרים

העלון מוקדש לשחרורם במהרה של כל השבויים בריאים ושלמים, לרפואת כל הפצועים, להצלחת וישועות כל אנשי הבטחון ועם ישראל בכל מקום שהם.

"מאה אלף שקל", אני קורא בקול, לאט, מסתכל על המכתב שעומד על השולחן. "אתה לא רציני, נכון?"

המכתב נשאר לעמוד שם, מסתכל על השולחן, מביט בי בדממה ולא מגיב. "זה לא יכול להיות", אני אומר לעצמי, לא יכול להיות.

המכתב, הקירות המבהיקים, החדשים, הבית היפה שלי, שעון האורולוגין המתקתק, כולם מביטים בי בדממה.

ולאט לאט, כמו נחש ארוך ופתלתל, מזדחלת לתוכי תובנה מבהילה ומצמררת. זה כן יכול להיות.

ההתחלה של הסיפור היתה לפני כמה חודשים, כשקינינו דירה בפרדס כץ. פרדס כץ, שהפכה לאט לאט לשכונה הרדית בבני ברק. במשך שנים גרנו בשכירות, רוצים להישאר בבני ברק ולא יכולים לשלם את המחיר. בשכונה המזדוורת, המחירים עדיין נמוכים יחסית, בפרט בדירה הזו. הדירה שקנינו היתה במצב גרוע מאוד, כבר שנים לא גרו בה ובמצבה הנוכחי היא לא היתה ראוייה למגורים. היה ברור שהיא צריכה לעבור שיפוץ יסודי לפני שאנחנו נכנסים אליה. אבל ברוך ה', יש לנו דירה, בבני ברק, משהו שלא חלמנו שנוכל להרשות לעצמנו, וזו היתה סיבה לשמוח מאוד מאוד.

לצערנו, השמחה לא שרדה הרבה זמן, כבר ביום הראשון שבו התחילו השיפוצים חיכה לי ליד הדלת אדם מבוגר, כועס מאוד. "תגיד לי", הוא התחיל בלי גינונים מיותרים, "מה זה הרעש הזה פה?"

הסתכלתי עליו, הפנים שלו היו אדומות, העיניים שלו ירקו זיקים ובמצחו בלט וריד. האמת שהיא לי צר, זאמת כואב. אבל מצד שני, קניתי את הדירה כדי לשפץ אותה. המטבח היה נראה בן מאה, הצנרת רקובה, הארונות אכולים, והקירות שחורים לגמרי. דירה שבשום אופן אי אפשר היה לגור בה במצבה הנוכחי. "אני נורא מצטער אדוני", אמרתי לו, מנסה להיאחז במה שאני כן יכול לעשות, "אנחנו כמובן נגקה הכל, אבל אני חייב לשפץ קצת, אי אפשר לגור כאן".

"הרעש שהפעלים שלך מקימים הוא בלתי נסבל", זו לא היתה בעיה לשמוע את הקול הרם שלו, גם כשהמכוונות עבדו במרץ. שתקתי. כשבונים יש רעש, מה אני יכול לעשות?"

הזקן אמר שזה לא בסדר, עד עכשיו היה שקט, ומי צריך אותנו בכלל, הוא הוסיף עוד כמה הסברים באופן כללי על אנשים מסוגי והלך הביתה, טורק את הדלת בכעס רב. ניסיתי לנשום לרווחה אבל התברר שהניסיון היה מהיר מידי. הקשיש לא חשב לוותר, ובערב כשהגעתי לראות מה קורה הוא עלה שוב. ניסיתי לדבר איתו ברוח טובה, להגיד לו שאולי נחשוב ביחד מה אפשר לעשות ואיך להקל עליו, ניסיתי לבקש ממנו שיתחשב, אבל הוא מצדו כלום. הרעש מפריע לו, מה זה הדבר הזה ומה שאנשים מרשים לעצמם.

בכל פעם כשהרעש היה מוגזם, לדעתו, הוא הגיע לצעוק עלי. אם לא הייתי בדירה הוא לא התעצל והתקשר. בפעם האחרונה שבה נפגשנו בדירה שלי הוא הרים את קולו וצעק, וצעק. שאלתי את הקשיש: "מה אתה רוצה שאני אעשה?"

"אם אתה רוצה לבנות, לך תגור בוילה..." הוא ענה לי בזעם בלתי מוסתר.

הקבלן בדיוק לחץ עלי שאחליט מה עושים עם הקיר בחדר הילדים, אשתי התקשרה שילד בגן לא מרגיש טוב, מישהו רצה ללוות כסף מהגמ"ח, בקושי הצלחתי לשמוע מה אומרים לי.

"תשמע, הסיפור הזה לא יעבור לך בשקט, אתה עוד תתחרט מאוד על מה שעשית, אני הולך להלשין עליך למס הכנסה".

הוא הלך עצבני, קיוויתי שיירגע, אני פניתי לעסקי ושכחתי ממנו. הבעיה היתה שהוא לא שכח ממני, והבעיה היותר גדולה היא שהוא התכוון לכל מילה שאמר.

עוד באותו יום הוא הרים טלפון למס הכנסה, אמר שיש מישהו שבונה כאן בעשרות אלפי שקלים ושיבואו לבדוק מאיפה יש לו כסף.

מס הכנסה כיזוע לא מתעכבים, כשיש להם מידע על אברך בני-ברקי שבטח מסתיר יהלומים במרתף הבית שלו. הם עוברים על חשבון הבנק ומוציאים שאני מפקיד צ'קים מכובדים מאוד. שואלים אותי מה זה הצ'קים האלו, ואני לא בטוח שהם יבינו, אבל מנסה להסביר להם שיש לי גמ"ח של כספים, והכספים שהם רואים זה צ'קים של אנשים שמחזירים את הכסף שלוו מהגמ"ח. הם לא ממש מבינים, ונראה לי שגם לא ממש מאמינים. "אשתך גנתה? מוודא הפקיד, נכון" אני עונה שכן, ואחרי שניה מבין לאן הכיוון שלו הולך. הם חושבים שהסכומים הנכבדים שאני מפקיד אלו כספים שאשתי מרוויחה, המחשבה הזו משעשעת אותי אבל אותם לגמרי לא.

אני מגייס את כל כוח השכנוע שלי, מנסה להסביר לפקיד שיש לי גמ"ח, שאני מלווה כספים לאנשים, והצ'קים האלו הם הכספים המוחזרים. הוא מהנהן בראשו, אני יודע שלא הצלחתי לשכנע אותו.

בינתיים הדירה היפה שלנו מוכנה, אנחנו עוברים אליה, השקט והשלווה חוזרים לשכון והשכן לא כל כך כועס. ואז אני חוזר יום אחד מהכולל, מוציא מעטפה ממס הכנסה, עולה הביתה ו... לא מאמין שאני רואה טוב. מס הכנסה החליטו שלא דיווחו על כל הסכום ושאשתי מרוויחה הרבה יותר, ומחייבים אותנו במאה אלף שקל.

מאה אלף שקל! אני לא מאמין למה שאני רואה. קניתי עכשיו דירה, יש לי חובות עצומים מהקניה והשיפוצים, יש לי בת שאני מקווה שתתחתן בעזרת ה' בעוד שנה, שנתיים. מאיפה אני לוקח עכשיו מאה אלף שקל? הכאב דוקר אותי, אמרתי את כל האמת, אנחנו לא מרוויחים את הכספים האלו, מה עושים?

אני פונה ליועץ מס מוכר שעוזר במקרים דומים. הוא מאמין לכל מילה שלי, אבל הוא מודה שידו קצרה מלהושיע. "המקסימום שאני יכול לעזור לך, זה בעשר אלף שקל, ולי תצטרך לשלם חמשת אלפים, לא משתלם לך לשכור את שירותי", הוא אומר לי בכנות.

אני פונה ליועץ מס נוסף, גם הוא מרחם עלי מאוד אבל גם הוא טוען שאין באפשרותו לעזור. "העצה שלי היא שתשלם למס הכנסה את כל הכסף שהם רוצים ממך", הוא מסתכל עלי, "הם לא שוכחים את החוב ואם לא משלמים להם, מהר מאוד הם עוברים לבצע פעולות".

"פעולות?" אני שואל, יש למילה הזו צליל מאיים.

"הם יכולים לעקל את חשבון הבנק שלך, עזוב, תשלם וזהו".

תשלם וזהו, קל להגיד... אבל כשמדובר באברך כולל שאשתו גנתה ועכשיו הוא נכנס לחובות אדירים, אין בכלל אפשרות לבצע.

אני מתקשר לדוד של אשתי, אדם נבון וטוב לב, שיש לו הרבה פעמים קשרים במקומות הנכונים. הוא שומע אותי ונאנח. "יש לי חבר

שנמצא במקום בכיר מאוד במס הכנסה, הבעיה היא שהוא שונא לומדי תורה" דוד שלי משתהה ונאנח שוב. "אם אני אגיד לו שאתה אברך, הוא יגיד לי שהפרזיט הזה ישלם עד השקל האחרון, לא נראה לי שיש מה לפנות אליו בכלל".

אני מסיים את השיחה בתחושה שכלתה אלי הרעה. אין לי מושג מה עושים עכשיו. ואז, אחרי כמה שעות של תהיות אני מחליט לנסוע לצדיק רבי דוד אבוחצירא שליט"א, לבקש ממנו ברכה. כבר למחרת בבוקר אני עולה על הרכבת לנהריה, פוגש בחדר המתנה הרבה יהודים טובים מכל הארץ והעולם שבאו להתברך מפי הצדיק. אני נכנס לחדר, מספר במילים ספורות את הבעיה שלי. מבטו של הצדיק נח עלי, מלטף ומרגיע. "זכות אבותי הקדושים אתה תראה שלא רק שלא תינזק, אתה עוד תרוויח מכל הסיפור הזה", הוא אומר לי. ואני מרגיש איך אבן גדולה נגולה מעל ליבי. הצדיק בירך אותי בברכה הטובה ביותר שיכולתי לקוות לה.

אני חוזר הביתה, אשתי שומעת את הברכה ותוהה. "בסדר, שלא נפסיד, אבל איזו אפשרות יש שנרוויח?" היא לא מבינה, והאמת שגם אני לא ממש מבין, אבל אני מפציר בה, מפציר בעצמי, "בואי נאמין שה' יכול הכל, ורק הוא יכול לעזור לנו, נתחזק באמונת חכמים, ויהיה טוב בעזרת ה'". היא מהנהנת בראשה, מול החובות המעיקים והקנס הלא הגיוני, באמת הדבר היחיד שנשאר לנו זה רק להתחזק באמונה.

למחרת בבוקר מתקשר אלי הדוד. "ה' עוזר לנו", הוא אומר לי נרגש, "הפקיד הבכיר הוא במס הכנסה היה חייב את עזרתך, עשיתי לו טובה גדולה, ואמרתי לו שבתמורה אני שולח אליו את האחייך שלי שיעזור לו, והוא הסכים. קום עכשיו, תיסע למשרדים של מס הכנסה".

אני לוקח את הטפסים ונוסע, הפקיד הבכיר קורא את הטפסים בכובד ראש, לאחר מכן ניגש לפקיד שמטפל בתיק שלי ומראה לי: "משהו כאן לא הגיוני, יש סתירה בין המסמכים". הפקיד לא מוכן כל כך מהר לוותר עלי. "בסדר", הוא אומר, "יש כאן סתירה, אבל גם אי אפשר למחוק את החוב, שהוא ישלם חמשת אלפים שקלים ואת יתר החוב נקפיא, נכניס את התיק להקפאת תהליכים".

אני חוזר הביתה מאושר, אשתי גם היא מאושרת, אבל היא אומרת לי "היה לנו נס ענק, אבל עוד לא הרווחנו מהסיפור הזה". אני אומר לה "נכון, כלומר נכון לעכשיו עוד לא הרווחנו, אבל בואי נאמין שכל מה שצדיק גוזר ה' מקיים, ונחכה".

חלפו שבועות ספורים מהסיפור הזה, ומגיפת הקורונה התפרצה במלוא עוזו. אנשים נכנסו לסגרם, ועסקים נסגרו. הגן הפרטי של אשתי נסגר גם הוא.

המדינה פיצתה בעלי עסקים, הסכום שהיה רשום להם שאשתי מרוויחה היה פי שתיים וחצי יותר מהסכום האמיתי. הכסף נכנס לחשבון הבנק שלנו, בכסף הזה לא רק כיסינו חובות, גם חיתנו את הבת שלנו שהתארסה כעבור תקופה קצרה.

ברכתו של הצדיק התקיימה במלואה. השכן שלנו אינו מבין למה כשאנחנו עוברים אחד ליד השני במדרגות, אני מברך אותו בברכת שלום מחייכת כל כך. איני יודע איזו מן הטובות שגמל איתי טובה יותר, הכסף שקיבלתי בזכותו, או השיעור ההגון והישר באמונת חכמים תמימה ונטולת שאלות.

(מאה ושניים סיפורים - ח"ג, מאת הרב צבי נקר)